

A BUDAPESTI AGGLOMERÁCIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI
KONCEPCIÓJA ÉS PROGRAMJA

MEGALAPOZÓ TANULMÁNYOK

Szabadidőgazdaság, kultúra és rekreációs lehetőségek az agglomerációs gyűrűben

Készült a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács megbízásából.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A készítésért felelős:	Pro Régió Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési és Szolgáltató Nonprofit Kft., a Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács (BAFT) munkaszervezete
Szakmai vezetők:	Dr. Gordos Tamás szakmai igazgató Galli Károly vezető projektmenedzser, BAFT csoportvezető
Készült:	Pest Vármegyei Területfejlesztési Nonprofit Kft. bevonásával Kuszák Miklós ügyvezető Kezán András szakmai munkatárs Pál Gergely András szakmai munkatárs

Budapest
2025.

Vezetői összefoglaló

A kutatás célja

A Budapesti Agglomeráció, a főváros, és az azt körülvevő pest vármegyei települések egy sok szempontból különleges, meghatározó és egyben izgalmas térségét jelentik Magyarországnak, hiszen itt él a népesség közel egyharmada, itt koncentrálódik az ország gazdaságának jelentős része, és mint metropolisz térség, hazánk elsősorú kapcsolódási pontja a világgazdasági folyamatokhoz és hálózatokhoz is.

A térségben végbemenő, gyorsuló ütemű társadalmi- és gazdasági változások rendkívül sok kihívás elé állítják mind a közigazgatást, mind az itt működő termelő- és szolgáltató vállalkozásokat, mind pedig az itt élő embereket, családokat.

Területfejlesztési témájú tanulmányok, programok készítésekor, különösen egy ilyen „felgyorsult” tér esetében, mint amilyen az agglomeráció, **hajlamosak vagyunk a gazdaságfejlesztésre, az infrastrukturális és intézményi hiányosságok, elmaradások pótlására, kiküszöbölésére fókuszálni** és így elsősorban a fizikai működőképesség feltételeit javítani, hiszen többnyire a rendelkezésre álló források szűkössége is erre ösztönöz.

Ugyanakkor talán **a kelleténél kevesebb figyelmet fordítunk arra**, hogy olyan, az itt élő emberek életminőségét jelentős mértékben meghatározó tényezők, mint a kulturális lehetőségekhez való hozzáférésnek, a szabadidő eltöltésének vagy a sportolásnak hol és milyen mértékben adottak a feltételei, hol és mennyire hozzáférhetőek azok az itt élők számára.

Mint minden nagyvárosi térségben, így a budapesti agglomerációban is meghatározó jelentőséggel bír az általános fejlesztési célok között a versenyképesség erősítése. **Egy metropolisz térség versenyképességének a kulcsa pedig jelentős mértékben az itt élő emberek tudásában, tehetségében, a kulturális adottságokban, a közösségek erejében rejlik**, hiszen a versenyképességben nem pusztán az adott térség gazdasági mutatókkal mérhető teljesítménye nyilvánul meg.

Budapest, és az azt körülvevő agglomerációs települések **igen gazdag kulturális örökséggel, tradíciókkal, közösségekkel bírnak**, sokszínű és intenzívnek mondható a kulturális élet, arányaiban sűrűn elhelyezkedő intézményhálózat jellemzi a teret. Az erre a térre jellemző rendkívül gyors társadalmi változások, a belső- és külső vándorlás, a lakosság szám növekedés, a változó igények, a felgyorsult élet és a technikai-technológiai evolúció -sok egyéb tényező mellett- **a szabadidő eltöltésének módját, mikéntjét és lehetőségeit is nagyban meghatározzák.**

Az agglomerációs gyűrű **folyamatosan növekvő lélekszámú lakónépessége** jelentős, és mind mennyiségében, mind a szolgáltatások minőségét tekintve **növekvő szabadidős-rekreációs igényt**

támaszt. Ennek megfelelő színvonalú kielégítése térségenként, településenként eltérő képet mutat, a lehetőségek igen eltérőek.

Az elemzés fókuszpontja, hogy egyrészt megvizsgálja, bemutassa az agglomeráció kulturális-, sport- és általában a szabadidős tevékenységeket szolgáló fizikai és humán infrastruktúrát, szolgáltatásokat, programokat, lehetőségeket, másrészt, hogy felmérje a helyi igényeket. A kutatás alapját az elérhető statisztikai információk adták, amelyet forrásfeldolgozás és primer adatfelvétel is kiegészített.

Helyzetértékelés

A kutatás helyzetértékelése eredményei alapján az alábbi főbb észrevételek tehetőek:

Az agglomerációs gyűrű települései a **szuburbanizálódás különböző szakaszaiban vannak,** így a lakosság növekedése eltérő ütemű. A vándorlás azonban mindenütt átalakította, vagy épp alakítja a népesség kor- és iskolázottság szerinti összetételét. A változás jelentős hatással van a szabadidős szolgáltatások piacára. **A korábbiaktól eltérő népességszám, és eltérő kulturális háttér miatt az igények volumen- és minőségváltozást is szükségessé tesznek a kínálati oldalon.**

A sport- és szabadidős tevékenységekre a fiatalok fordítják a legtöbb időt, őket az idősök követik. Sajnos **számottevő mértékben esik vissza a sportra és a szabadidős tevékenységekre fordított idő a középkorúak esetében,** amelynek még mindig érződik a hatása a korosztály testi- és mentális egészségében. A sportra, a kulturális kikapcsolódásra **a magasabb végzettséggel rendelkezők több időt fordítanak.** Öröndetes, hogy bár eltérő mértékben, de valamennyi társadalmi csoportnál **nőtt a szabadon végezhető tevékenységekre fordított idő,** illetve a sportolásra, testedzésre fordított idő is lakóhelytől, korosztálytól és iskolai végzettségtől függetlenül növekedést mutat a 2010-es adatokhoz képest.

Az utóbbi években **a kulturális szolgáltatások árai jelentősen emelkedtek,** amellyel a keresetekhez viszonyítva romlott ezen szolgáltatások hozzáférhetősége. A gyermektelen háztartások (a családtámogatások ellenére) többet tudnak szórakozásra, szabadidős tevékenységekre költeni, mint a családosok. Az **agglomerációban élők az országosnál többet képesek szabadidős tevékenységekre fordítani.** Az országos érékhez mért különbség fővárosban élők javára nagyobb, mint a vármegyében élők esetében.

Az **agglomeráció az ország többi részéhez képest jól ellátott kulturális-, sport- és szabadidős infrastruktúrával, intézményekkel.** Ehhez azonban azt is hozzá kell tenni, hogy a népesség nagysága miatt indokolt és szükséges is ilyen mértékű infrastruktúra fenntartása, az infrastruktúra mérete fajlagosan nem kiemelkedő. Bár általánosságban megfelelőnek tűnik az infrastruktúra, a települési-, kerületi bontású adatok azonban arról tanúskodnak, hogy **a népesség ellátása szabadidős-, kulturális-**

és sport szolgáltatásokkal nem egyenletes. Általában a városok, illetve nagy bevétellel rendelkező települések azok, amelyek képesek széleskörű szolgáltatásokat nyújtani lakóik számára.

A főváros kulturális-, sport és szabadidő kínálata az országban egyedülálló, amelynek előnyei az agglomerációs gyűrű lakói számára is kihasználhatóak. A **főváros és az agglomeráció között egyfajta „munkamegosztás” alakult ki**, amely egyszerre előnyös és hátrányos is az itt élők számára. A fővárosi kínálat egyedülállósága lehetőséget teremt az agglomerációs településeken élők számára világszínvonalú művészeti és sportesemények látogatására, kis utazási ráfordítással, szinte állandóan. Hátránya, hogy **mindez jelentősen növeli az ingázási forgalmat** és a főváros forgalmi terhelését.

Gondot jelent a gyors növekedés miatt a szolgáltatások kiépítése, hiszen ez minden esetben csak követni tudja a népesség változását. A növekedés általában **megváltoztatja a helyi kulturális-, sport és szabadidős szolgáltatások iránti kereslet volumenét**, de átstrukturálja a kereslet összetételét, **megváltoztatja a minőség iránti elvárásokat** és a szabadidő eltöltésére fordított költségek nagyságát is. Mindez a települések intézményei számára teljesen új helyzetet teremt, amelyhez a helyi intézményeknek, társadalmi és sport szervezeteknek, kereskedelmi szolgáltatóknak egyaránt alkalmazkodniuk kell.

A kereslet változása a népesség korösszetételének módosulásából is származik. Az **agglomerációs gyűrű mára az ország egyik legfiatalosabb térségévé vált** oly módon, hogy itt a fiatalos korösszetételhez viszonylag magas háztartási jövedelem kapcsolódik. Az időmérleg felvételek azt mutatják, hogy a **magas jövedelműek, magas képzettséggel rendelkezők és a fiatalok no és persze az idősek tudnak a legtöbb időt kultúrára, kikapcsolódásra, sportolásra fordítani**. E két fenti tényből könnyen levezethető, hogy az agglomeráció a hazai szabadidős kereslet motorja, amelyhez még a jelentős turisztikai forgalomból adódó kereslet is hozzákapcsolódik.

A népesség összetételének gyors és drámai változása, és az ehhez való intézményi alkalmazkodás ugyanakkor a helyi identitás gyors átalakulását, változását is magával hozza. Bár az új identitás is számtalan értéket hordoz, **fontos, hogy a települések történelmi léptékkel, hosszú távon kialakult identitása is megmaradjon** és ne oldódjon fel teljesen az agglomeráció településeit érintő jelenkori „népvándorlás” hatására.

A **COVID hirtelen és jelentősen alakította át az emberek szokásait**, napi tevékenységét. Ennek következményei a szabadidős tevékenységeket nyújtó szolgáltatókat, intézményeket különösen érzékenyen érintették. A szabadidő eltöltésének módjai egyre inkább az otthonra, vagy az otthoni környezetre szűkültek és felerősítették azokat a folyamatokat, amelyek a társas kapcsolódásokat, a szabadidő eltöltését egyre nagyobb arányban a virtuális térbe helyezik át. Ez a változás a látogatók számában tükröződik, hiszen a legtöbb szolgáltató intézmény esetében a látogatószámok jócskán elmaradnak a COVID előtti évekre jellemzőtől. A technológia nyújtotta előnyöket és lehetőségeket nem lebecsülve, vagy tán éppen amiatt, a társadalom egészségének megőrzése szempontjából talán a **korábbiaknál is fontosabb a fizikai térben is megteremteni a társadalmi kapcsolatok kialakításának**,

a szórakozásnak, a kultúra fogyasztásának a színtereit. Éppen emiatt különösen fontos lenne a kultúra, a sport és a szabadidő eltöltésére alkalmas közösségi terek létrehozása, bővítése, fejlesztése. **A látogatók számának visszaesése** talán leginkább a közművelődési intézményeket és a könyvtárakat sújtotta. Ez talán nem véletlen, hiszen ahogyan a felmérésünkből kiderül, ezeknek az intézményeknek jelentős része küzd infrastrukturális problémákkal, ráadásul ezeket érinti leginkább a kulturális kereslet átstrukturálódása is. A kettős kihívásnak az intézményeknek csak egy része képes megfelelni, míg más részük „vesztésre áll” ebben a küzdelemben. Azonban ezek az intézmények azok, amelyek a kultúra közvetítés, és a közösségépítés rugalmas, természetes és hagyományos színterei. Így amennyiben sikerül ezeknek a megújítása, úgy óriási lehetőséget nyújtanak a számos fenti probléma megoldásában, a közösségek megerősítésétől egészen a fizikai térben megélt kikapcsolódás értékének megőrzéséig, fontosságának visszaállításáig.

Erőssége a térnek, a sokszínű kulturális háttére és az erre épülő sokszínű és színvonalas programkínálat. Azonban **a rendezvények sokszor rejtve maradnak, nincsen megfelelő marketing háttére** ezeknek a rendezvényeknek. Nem kereshetők, nem listázhatók, a szállás.hu az egyetlen olyan országosan is ismert oldal, ahol ezeknek a rendezvényeknek kis része megjelenik. Általában gondot jelent, hogy az eseményeket a fővárosi eseményekkel együtt lehet listázni, ami miatt az agglomerációs gyűrű rendezvényei elsikkadnak, beolvadnak a főváros gazdag kulturális kínálatába.

Első sorban a fővárosban, de az agglomerációs gyűrű településein is **egyre inkább a magasabb jövedelműek kiváltságává válik a kultúra fogyasztás.** Ennek oka, hogy a fővárosi keresletet nemcsak az agglomeráció lakói duzzasztják, hanem a turisták és az ország egészéből idelátogató kultúrára vágyók is. A szolgáltatók kihasználva ennek népszerűségét a jegyárakat ennek megfelelően állapítják meg. (Persze nem lehet vitatni, hogy az üzemeltetési költségeik is folyamatosan, jelentősen emelkednek.) Az opera jegyek ára olyan magas, hogy egy négyfős család számára vásárolt jegyek ára mára egy átlagfizetés 16-50%-át teszik ki, de csak kevéssel jobb a helyzet a színházjegyek tekintetében. A probléma első sorban a koncerteket, színházakat és a mozikat érinti, de az egyéb rendezvények belépti díjai is jelentősen emelkedtek. Azért, hogy **a kultúra fogyasztás ne váljon luxussá**, vagy a magas jövedelműek kiváltságává, arra van szükség, hogy megerősítsék az iskolák és színházak, koncerttermek, kiállítóhelyek együttműködését, kedvezményes diákelőadások szervezésével. Ösztönözzék a diák és családi jegyek forgalmazását.

A kulturális együttműködések területén még sok a tennivaló. Az Nemzeti Művelődési Intézet aktivitása és néhány egyesület aktivitása hoz üdítő színfoltot e téren, ugyanakkor az agglomerációs települések részére összeállított kérdőívre adott válaszokból az derül ki, hogy **kevés az együttműködés az intézmények és önkormányzatok között** e téren. Különösen fájó, hogy éppen a főváros és az agglomerációs gyűrű vonatkozásában hiányoznak teljesen az együttműködések. Pedig az együttműködéssel enyhíthető volna a főváros kulturális életének dominanciája, amellyel a főváros és az agglomerációs gyűrű is jól járna.

Az agglomeráció sport kínálata is meglehetősen gazdag. A fővárosban szinte minden sportágban működnek egyesületek, a sportpályák is megfelelő sűrűségben állnak rendelkezésre. A sport infrastruktúra a II., III., XI., XIV. kerületekben a legsűrűbb. Az agglomerációs gyűrű településeinek egy részében azonban hiányos a sport infrastruktúra. **A legnagyobb gondot a diáksport és a szabadidősport gyengeségei jelentik.** Ez különösen a kisebb bevételekkel rendelkező agglomerációs településeken jellemző, ahol nincs arra elegendő forrás, hogy a települési önkormányzat nagyobb beruházási igényű sportinfrastruktúra fejlesztésbe kezdjen.

Nem minden településen vannak meg azok a közparkok, gondozott zöldterületek, közterek, gondozott természeti értékek, amelyek a lakosság számára a szabadidő kulturált eltöltésére, sétára, találkozásokra, szabadidősportra, rendezvények megtartására alkalmasak. De a közös, családi élményszerzési és szórakozási lehetőségekben is mutatkoznak ki nem használt lehetőségek. **A települések központjai még mindig nem felelnek meg a gyors növekedés miatt megváltozott lakossági elvárásoknak,** a városiasodás nem mindenütt következett be.

Az egyesített SWOT alapján a tanulmányban az alábbi beavatkozásokat tartjuk indokoltnak:

Sorszám	Beavatkozás célja	Beavatkozás módja, eszközei
1.	Közművelődési intézmények, könyvtárak fejlesztése, új intézmények létrehozása	Közművelődési intézmények, közösségi színterek, könyvtárak létesítése, felújítása, eszközparkjának, berendezéseinek bővítése, megújítása
2.	Helyi és nemzetiségi identitás megőrzését és erősítését segítő programok és események támogatása	Hagyományőrző napok, fesztiválok, helyi értékeket és hagyományokat bemutató állandó (pl. tájház) és ideiglenes kiállítások, tematikus séták, vetélkedők, játékok szervezése és fejlesztése
3.	Az agglomerációs térség és Pest vármegye értékeinek széleskörű megismertetése	Pest megyei értéktár megismertetése és népszerűsítése helyi rendezvényeken, kiadványokban és a közösségi médiában
4.	Kulturális intézmények, önkormányzatok kulturális együttműködésének, hálózatosságának segítése	Együttműködések fejlesztése, workshopok, együttműködést előmozdító rendezvények szervezése
5.	Fővárosi és az agglomerációs gyűrű kulturális intézményeinek, önkormányzatainak kulturális együttműködésének segítése	Együttműködések fejlesztése, workshopok, együttműködést előmozdító rendezvények szervezése
6.	Az agglomerációs gyűrű kulturális program marketingjének fejlesztése	Szolgáltatókkal (OTA, jegyértékesítőkkel stb.) való tárgyalások annak érdekében, hogy az agglomeráció programjai külön jelenjenek meg, önálló térségi marketing arculat létrehozása. Továbbá egységes online platform létrehozása, ahol az agglomerációs és vármegyei települések rendezvényei, eseményei kivétel nélkül megjelennek és kereshetők.

Sorszám	Beavatkozás célja	Beavatkozás módja, eszközei
7.	A kulturális intézmények, rendezvények jegyárainak mérséklése, de legalábbis a reálkeresetek növekedését meghaladó emelésének megállítása	Lázár Ervin program bővítése, iskolákkal való együttműködés rendszerének kiterjesztése, mecenatúra ösztönzése, a kultúrfinanszírozás rendszerének ilyen irányú újragondolása.
8.	Gyerekeket és fiatalokat célzó programok és az ehhez szükséges módszertan kialakítása	Módszertani fejlesztés, jogyakorlatok megosztása, gyermekprogramok szervezése a települések kulturális intézményeiben, közösségi tereiben.
9.	Diáksport, iskolai sport feltételeinek javítása, együttműködések ösztönzése	A mindennapos testnevelés tárgyi feltételeinek megteremtése, pályák tornatermek építése, felújítása, bővítése. Iskolák együttműködése a helyi sportszolgáltatókkal (pl. lovardákkal), az iskolai sportkínálat bővítése érdekében. A Magyar Diáksport Szövetség „Aktív iskola” programjának népszerűsítése, az agglomerációs iskolák ösztönzése a programban való részvételre.
10.	Szabadidősport fejlesztése, feltételeinek javítása	Közösségi sportpályák építése (kisméretű futballpálya, kosárlabda- és röplabdapálya stb.), meglévők felújítása, pályák világítása az esti sportolás lehetőségének megteremtése érdekében, szabadidősport szervezésének támogatása, önszerveződő sportközösségek támogatása, vízisport-infrastruktúra fejlesztése, a vízisportolási lehetőségek kommunikációjának fejlesztése (egységes, online platform)
11.	Szabadidős sportközösségek szervezése	Közösségi online platformok a szabadidős sportközösségek szerveződésének elősegítésére. szabadidősport szervezésének támogatása, önszerveződő sportközösségek támogatása
12.	Közösségi terek, szabadidő eltöltésére alkalmas települési zöldfelületek, településközpontok kialakítása	Településközpontok rendezése, új települési zöldterületek kijelölése, kialakítása, ha szükséges elővételi jog, kisajátítás segítségével megfelelő méretű közösségi terek kialakítása.
13.	Külterületi erdők, pihenőhelyek, tanösvények rekreációs célokra alkalmassá tétele	Új tanösvények, erdei pihenőhelyek kialakítása, erdei játszóterek létesítése.
14.	Horgászvizek megőrzése, a vízpartok védelme, horgász és rekreációs célú hasznosítása	Horgászvizek védelme, vízpartokon a beépítés tiltása. A környezetvédelmi szempontok figyelembevételével, a vízpartokon rekreációs célú közparkok, pihenőhelyek létesítése, horgászhelyek kijelölése, kiépítése.
15.	Strandok kialakítása, újrainvitása, fejlesztése	A korábban bezárt strandok felújítása és újrainvitása, a működők szolgáltatásainak fejlesztése és bővítése, az illegálisan strandolásra használt vízpartokon a biztonságos és a szabályoknak megfelelő strandolás lehetőségének megteremtése, valamint új

Sorszám	Beavatkozás célja	Beavatkozás módja, eszközei
		strandok kialakítása a korábban ilyen módon nem hasznosított vízpartokon
16.	Rekreációs célú kerékpárutak építése	Indokolt helyszíneken a környezetvédelmi szempontokat figyelembe véve a kerékpáros túrázásra alkalmas önálló kerékpárutak építése, a kerékpárhálózat bővítése, illetve hegyi kerékpárutak kijelölése fejlesztése.
17.	Élményszerzési és szórakozási lehetőségek fejlesztése	Nagyobb vidámparkok és kisebb élményparkok létrejöttének támogatása

Budapesti Agglomeráció Fejlesztési Tanács